

Kastélytörvény

Bizonyára megfordult sírjában Dr. Varga Kálmán történész, művészettörténész amikor az országgyűlés 2023. december 12-én elfogadta az a „A kulturális örökség egyes elemeinek fenntartható fejlődéséről” szóló” T/4242 számú törvényjavaslatot, elterjedt nevén a „Kastélytörvény”-t, Átmenetileg visszafordulhatott azonban akkor, amikor a köztársasági elnök kezdeményezésére, az Alkotmánybíróság 2024 januárjában elmeszelte ezt a törvényt. A „Kastélytörvény” az állami beruházásokat szabályozó törvény után már a **második** abban a sorban, amelyet annak ellenére, hogy simán átment a parlamenti szavazáson, amelyet a köztársasági elnök alkotmánybírósági normakontrollra küldött és az AB igazat adott neki. Az AB alkotmányellenesnek mondta ki az építési és közlekedési „sajátosan szuverén” miniszter azon szándékát, hogy egy a Parlament által elfogadott törvény előírásait, saját, alsóbbrendű rendeletekalkotási lehetőségével felülírja. Az AB szerint a miniszter „az adott módon szabályozott, egyedi, diszkrecionális döntési jogköre olyan felhatalmazás, ami messze túlmutat az alkotmányos kereteken, az jogállami keretek között ebben a formában nem lehetséges.”

Dr. Varga Kálmán a 2007-től a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal éléről visszaigazolt a Műemlékek Nemzeti Gondnoksága hivatalába, ahol már korábban is betöltötte ezt a tisztséget és komoly harcot folytatott a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő szándékaival szemben, amely az állami költségvetés kímélése érdekében egyes állami ingatlanok, elsősorban a kastélyok üzleti célú hasznosítását támogatta. Erről írt cikket a Népszabadságban 2009 június 27-én Baka F. Zoltán „Megy a harc az állami kastélyokért” címen. Az MNV az állam vagyonkezelésében lévő kastélyokat, a hozzátartozó parkokkal együtt hosszútávú vagyonkezelésbe kívánta adni azért, hogy a szerződő fél felújítsa, üzemeltesse és tartsa karban a műemléki védettség szem előtt tartásával azokat. Ezért az MNV magához kívánt venni több, az MNG kezelésében álló ingatlant. Ezzel szemben az MNG az állami fenntartás mellett állt ki azzal, hogy ezek az épületek a belépőjegyekkel, ajándékboltok működtetésével, rendezvények szervezésével jelentősen hozzá tudnak járulni a kiadásokhoz. A 2004-ben elfogadott kastélyprogram elsődleges célja a műemlékek bemutatása volt, és közleményben adta ki, hogy a szállodaifunkció megfosztja a lakosság nagyobb részét a nemzeti műemlékek élvezetétől. Varga Kálmán azt is nyilatkozta, hogy sejtése szerint egy ingatlanspekulációra készülő társaság áll a kezdeményezés mögött. Ez a sejtése arra épült, ahogy azt a Népszabadság 2009. július 4-én Csordás Lajos tudósításában már meg is írta „Franciák érdeklődnek az állami kastélyok iránt” címen. Itt arról írt a lap, hogy Hiller István kulturális miniszter állítólag egy kastély átadására már rábólintott, de szakértői tárgyalásokra bízta a döntést az MNV és az MNG között. Ingatlanspekulációnak a franciák részéről nem nevezném a szándékot, tanúsíthatom, kezdő nyugdíjasként szakmai segítőnek szegődtem hozzájuk, abban az ígéretben, hogy munkámat a hozzájárulások valóra válása és a munkák megkezdése után honorálni fogják. Három éven keresztül vettem részt a helyszíni látogatásokon és a tárgyalások egy részén, amikor csatlakoztam csapatukhoz Varga Kálmán részéről az elutasítás már megtörtént és a franciák, akik értetlenül fogadták a döntést, elkezdtek más kapcsolatokat, köztük politikai kapcsolatokat is keresni. Ebben én nem tudtam segíteni, de minden esetre rendkívül tanulságos, bár semmiképp sem felemelő volt követni az eseményeket. A spekuláció magyar oldalról tört fel időről időre egészen addig, amíg a franciáknak elment a kedvük az egészszől, a magyar hozzáállástól és ettől kezdve már csak a csehországi, megvalósulás alatt álló projektjeikre koncentráltak. Lássuk, hogy történt mindez és milyen körülmények okozták a kudarcot:

2000-ben a francia Relais & Chateaux extra luxus vendéglátással foglalkozó vállalkozás, amelynek a világ minden táján 580 működő szállodája, vagy étterme van, néhány korábbi vezetője elhatározta, hogy elhozza a know-how-t a volt KGST országokba és az ott luxusturizmus keretében működtet felújított, szállodává alakított kastélyokat. A világ minden táján bevezetett rendszerük szerint az egyes

kastélyokat külön tematikával újítják fel, vadászat, borászat, sörfőzés, wellness, golf és más sportolási lehetőségek programokkal. A Kelet-Európába beutaztatott, elsősorban szupergazdag családokat, kisebb csoportokat 3 – 4 naponként átviszik a következő állomásra új élményben részesítve őket.

Így van ez Franciaországban is, ahol a Relais & Chateaux-nak több mint 200 objektuma működik és vendégeik Európán kívül Amerikából, Ausztráliából, Dél-Afrikából, sőt kínai és más távolkeleti országokból érkeznek. A program végrehajtására megalakult a Közép-európai Kastélyok Társasága zártkörű részvénytársaság (Compagnie des Chateaux D'Europe des Centrale SA - CCEC), amely Magyarországon, Szlovákiában, Csehországban és Lengyelországban is önálló cégeket alapított. A cég szakemberei feltárták az említett országokat és kiválasztották azokat a műemléki védetség alatt álló kastélyokat, várakat, amelyekről úgy gondolták, hogy felújításukkal, üzemeltetésükkel és karbantartásukkal hozzájárulnak az adott ország fejlődéséhez. Természetesen gondolkodásuk elsősorban üzleti volt, a kastélyfelújításokra egyenként 20 millió Eurót szántak és remélték, hogy a kormányok ehhez az európai támogatásokból valamennyi (legalább 35%) összeggel hozzájárulnak. A társaság csatlakozott volna a Relais & Chateaux infrastruktúrájához, elhozta volna a törzsvendégeket ide is.

A CCEC szakemberei Magyarországon kiválasztottak 10 olyan kastélyt, amely céljaiknak megfelelt és ebből 6 – 8 kastély fokozatos megnyitásával látták biztosítottak a rentabilitást. Ezek kiválasztásában kikérték a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal véleményét is és listába vették Füzéradvány - Károlyi, Fót ugyancsak Károlyi, Dég - Festetics, Iszkaszentgyörgy - Bajzáth, Szabadkígyós - Wenkheim, Óbuda - Zichy, EdelényL'Hullier - Coburg, Bajna – Sándor - Metternich, Lovasberény - Cziráky és Tata – Esterházy, kastélyait. Füzéradványt szemelték ki elsőnek, mintaprojektnek, mert ott aktív segítséget kaptak a Fóti Károlyiak Alapítványától is. Az előkészületekbe bekapcsolódott Károlyi László gróf is, aki nagy szeretettel vezette be a fejlesztőket az egykori kastélyuk történetébe. Külön előny volt az a tény, hogy a kastély tulajdonosa 1930-ban üdülőszállodává alakította át az épületet, pavilonokat, úszómedencét, tenispályákat helyezett el a ma is csodálatos parkban, létrehozta feltehetően az első magyarországi golfpályát is. Többször jártunk ott és a kastélyt és környezetét siralmas helyzetben találtuk. Az épület 80 %-a le volt zárva, a lezárt területen a mindent pusztító könnöző házigomba volt az úr. A fennmaradó 20 %-on szegényesen berendezett termet lehetett belépőjegy ellenében látogatni, ahol az egyetlen eredeti rekvizitum a Szatmári Béke aláírást szolgáló ebédlőasztal volt 1711-ből. (Károlyi gróf, hogy megmentse időközben elszállította az asztalt a pusztulás elől.)

Mint említettem a szakmai elutasítás felülvizsgálata és az uniós pénzhozzájárulás esetleges biztosítása érdekében a CCEC emberei politikai kapcsolatokat is kerestek. A szocialista kormányok idején a „kapcsolatok” miniszteri szintű lobbizással egy nyírségi vadászházat is szerettek volna a felújítási láncba bealkudni. A létesítményt meglátogattuk, színvonalát elfogadhatatlannak találtuk, majd meglátogattuk az „érdekelt” minisztert. A tárgyalás után a felek kölcsönös hitegetéssel váltak el. A CCEC képviselője megígérte, hogy a vadászházat beilleszti a láncba, a miniszter további segítségéről biztosította partnerét. A vadászházból hazafelé egy kormányjal jó kapcsolatot ápoló biztonsági cég kocsijában utaztunk, amelyik az M3-as úton egyszer csak 280 km/órás sebességgel száguldott, csak kérésünkre lassított, vezetője meg volt győződve arról, hogy rendőrséggel kiépített jó kapcsolata felmenti a gyorsajtás alól. A következő, egy másik, Balatonhoz közeli kastély (ez sem volt, csekély kapacitása miatt, a célnak megfelelő) meglátogatásánál a jó kapcsolat nyilvánvalóvá vált, mert a látogatást követően a Parlamentbe egy képviselőhöz voltunk hivatalosak 17 órára és amikor szállítónk látta, hogy a forgalom miatt nem érünk időben oda, akkor rendőrségi felvezetést kért és 3 rendőrmotoros kíséretében megnyílt az út előttünk végig Budapest belvárosán keresztül egészen a Kossuth térig. Félelmetes volt. A két „csatlakozási feltétel” sem tetszett a francia félnek, aki így közeledve választásokhoz, megérezve a változás szelét, leállt a szocialistákról és kereste a kapcsolatot a Fidesszel.

A Magyar - Francia Kereskedelmi és Iparkamarán keresztül azt meg is találta. Az ott ügyködő, a volt párizsi nagykövet közvetítésével hamar eljutott a döntéshozóhoz, az akkor még ereje teljében lévő gazdaságsszervezőhöz, aki egy csapatot állított össze olyan, várhatóan tejelő vállalkozókból, akik a felújítások során munkához juthatnak. (Egy bútorgyárosra emlékszem, aki nagy magabiztosággal fejben már be is rendezte a kastélyszállodákat.) Nemsokára a francia befektető személyesen is találkozott minden gazdasági döntés kezdeményező urával, aki lakonikus tömörséggel közölte, hogy a személyes és pénzügyi támogatás ellenében 15% közvetítói díjra tart igényt. Itt volt vége a magyarországi terveknek. A franciák elutaztak és reménytelennek találva a projektet, inkább lemondtak róla. 2010-et írtunk. Nem kell szégyenkezniük, nem csak Magyarországon járt így a CCEC, a többi államban sem voltak eredményesebbek, ott is a bürokrácia és az érdekeltség állított gátat a kibontakozásnak, a kísérlet kudarcba fulladt. A CCEC 2019-ben megszűnt, a Relais & Chateaux a világ többi szegletében él és virul. (Meggjegyzem a franciák sem mennek messze egy kis korrupcióért, de a mértéke nemhogy gazdasági számításait, de minden képzeletüket is felülmúlta.)

Néhány évvel ezelőtt mégis került pénz a felújításokra, jutott ide európai támogatás is és megmenekült Füzérradvány, Szabadkígyós, Dég és a többi is. A felújítások bemutató, kiállító funkciókkal valósultak meg, ebből azonban nem lehet fenntartható módon kezelni az épületeket és ezért született meg a T/4242 számú törvényjavaslat, mely 99 évre magán, vagy vállalati kezelésbe adná a műemlékegyütteseket, remélve azt, hogy addig is az állam megszabadul kötelezettségeitől. Tulajdonától nem és felügyeleti, ellenőrzési kötelezettségétől sem, de az ezeket biztosító feltételeknek hiányára is rámutat az AB. Ezt is pótolni kell a bevezetőben említett felhatalmazás törlése mellett. Még az AB döntést megelőzően felszólítást kaptak a többek között a tőzsdén is jegyzett magáncégek (MOL, OTP, Richter, stb.), hogy hazafias buzgalmukat erősítendő válasszanak a 804 szóba jöhető objektumból néhányat, mutassanak jó példát. A delegációk, köztük Mészáros Lőrinc is, akiről olvastam a sajtóban, hogy helikopterrel látogatott el Füzérradványra, úgy találták, hogy a létesítmények rentábilis hasznosítása, új funkciók megtalálásával csak jelentős anyagi áldozatokkal, átépítésekkel járna és várakozó álláspontra helyezkedtek. Az AB döntése után egy időre fellélegezhetnek. Várhatóan a törvény átdolgozása hosszabb időt vesz majd igénybe és kérdés találni e delikvenst, aki 99 évre garantálni tudja, hogy fennmarad. (Nemcsak a kastély, a cégük is.)

Bálint Péter